



LELKEK BŰVÖLETÉBEN EL DÍA DE MUERTOS

▷ SZÖVEG ÉS KÉP: AMBRUS GERGELY

Körbevesz a tömeg. Órák óta visít a fülemben a banda trombitáinak hangja, ereimben visszhangzik a dobok lüktetése, a levegő fülledt és sűrű a táncosok lihegésétől. Hajnali 4 óra van, és még mindig fáradhatatlanul halad a menet a comparsa (a banda és a jelmezes táncosok egyvelege) után – tízpercenként megállva, hogy egy-egy háznál tiszteletüket tegyék. San Agustín Etlában járok, a legfontosabb mexikói ünnep, a Día de Muertos záróeseményén

OFRENDA

HAGYOMÁNYOS OLTÁR EGY OAXACAI ÜZLETBEN. A FELSŐ POLCOKON ELHELYEZETT KENYEREK, GYÜMÖLCSÖK, ITALOK AZ OFRENDA, AZAZ A VISSZATÉRŐ SZELLEMEKNEK SZÁNT AJÁNDÉKOK RÉSZEI. EGYETLEN OLTÁR SEM LEHET TELJES A CEMPASÚCHIL, AZAZ A KÖRÖMVRÍRÁG VIRÍTÓ NARANCSSÁRGA SZÍNE NÉLKÜL



A világ számos részén a katolikus hagyománynak megfelelően november 2-án, a Mindenszentek utáni napon emlékeznek meg a halottakról. Európában többnyire – magyar szokásainkhoz hasonlóan – a legfontosabb szertartás a sírok gondozása, rendbetétele. Mécseseket, gyertyákat gyújtva gondolunk az elhunytakra, a temetőket este millió gyertyaláng pislákoló fénye világítja meg. Szomorú ünnep ez...

Gyökeresen más azonban a kép, ha mindez Mexikóban ér minket! A spanyol hódítók által – sokszor véres áldozatok árán – meghonosított katolikus vallás az indiánok lakta Újvilágban számtalan változáson, átalakuláson ment át. Errefelé a halottakra való emlékezés az év legfontosabb szertartása, amely akár többhetes ceremóniasorozat is lehet. Persze Mexikó különböző régióiban is eltérők a szokások és a rítusok. Abban azonban egybehangzóak a vélemények, hogy a legérdekesebb és legeredetibb az ünnep a javarészt a mai napig indiánok által lakott, misztikus és távoli Oaxaca (ejtsd: va-ha-ka) tartományban...

A HALOTTAK EMLÉKE

Ahhoz, hogy megérthessük a Día de Muertos ceremóniáit, évszázadokkal kell visszaforgatnunk az idő kerekét. Oaxaca a múltban számos indián kultúra otthonául szolgált, amelyek közül a mizték és zapoték volt a legfontosabb. Az azték uralom errefelé csupán fél évszázadig tartott, amely a spanyol hódítók 16. századi, javarészt harcok nélküli érkezésekor



A CIKK MEGJELENÉSÉNEK
TÁMOGATÓJA AZ STA TRAVEL

STATRAVEL.HU

GYERTYÁK ÉS VIRÁGOK

A SÍROK GYÖNYÖRŰ FELDISZÍTÉSE AKÁR EGY NAPIG IS ELTARTHAT. ESTE A MEGHITT EMLÉKEZÉS CSÖNDJÉT ÁTSZÖVI A TÁVOLI GITÁRSZÓ, AZ ELHUNYTAKNAK SOKAN KEDVENC DALAIKKAL KEDVESKEDNEK



ÁTTŰNÉS

A OAXACAI FŐTÉREN, AZAZ A ZOCALÓN ESTÉNKÉNT TÁNCOSOK FOROGNAK A BANDA ÉLŐ ZENÉJÉNEK DALLAMAIRA. AHOGY KÖZELEDIK OKTÓBER VÉGE, MIND TÖBBEN SUHANNAK ÁTSZELLEMŰLVE, FEHÉRRÉ FESTETT ARCCAL

ért véget. Napjainkban Oaxaca tartományban 17 különböző törzs képviselői énekelnek, akik a spanyol mellett elsősorban saját nyelvüket használják. Nem csoda hát, hogy az ősi hiedelmek és rítusok nagy része beépült a mai szertartásokba, ötvöződött azokkal.

A halottak mindig is fontos szerepet töltek be az indián vallásokban, hiedelemvilágban, amiről díszes sírhelyek, maszkok, faragások és szobrok tanúskodnak. Az azték kultúrában egy egész hónapot szenteltek a halottak emlékének, illetve a Halottak Királynőjének, aki a modern La Catrina, azaz a halált megtestesítő figura elődjének is számít.

Az elhunytakkal való bensőséges kapcsolat kiállta az idők próbáját. A Día de Muertos azonban távolról sem csupán a halottakra emlékezés ünnepe! Központjában az emberek végtelen léletszerete, életöröme áll. Mi sem lehetne távolabb a szenvedésközpontú, középkori katolikus felfogástól!

A halottak szellemeit élőként kezelik, akik évről évre visszatérnek, hogy a családdal találkozzanak beszélgetsenek, felelevenítsék életük történeteit, egyenek-igyanak, és végül az egész ünnep hatalmas fiesztába fordulva zárul, a halottakra emlékezvén ünnepelve az élet örömeit.

Az azték kultúrában egy egész hónapot szenteltek a halottak emlékének, illetve a Halottak Királynőjének, aki a modern La Catrina, azaz a halált megtestesítő figura elődjének is számít.



CIPÓ ÉS KOPONYA

A Día de Muertos fő ünnepe háromnapos, de már október közepétől kezdetét veszi a készülődés. A piacokon megjelenik a csak ilyenkor sütött Pan de Muertos, azaz a Halottak Kenyere. Az édeskés, fehér cipóba apró, színes fejfigurákat sütnek, mely lehet fiú vagy lány, férfi vagy nő. Az oltárok egyik elengedhetetlen eleme ez, a túlvilágról érkezők egyik fő eledele – de emellett az élők is bőségesen kiveszik részüket a fogyasztásból, hiszen az évben csak ilyenkor kapható ez a finomság. Mexikóban tájegységenként változik a cipó, de még Oaxacán belül is millió fajtájával találkozhatunk.

A halotti kenyerek mellett ugyancsak szembetűnőek a mindenféle színű, méretű és anyagú koponyaábrázolások, a calaverák. Valósággal elárasztják a piacokat, az utcákat és az otthonokat. Európában szinte tabuként tekintünk a koponyákra, riadalommal és félelemmel

ÓRIÁSPAKÁT HELYETT FALFESTÉS

ERREFELÉ EZ A MÓDJA A HIRDETÉSNEK!
ITT ÉPP A MESSZE FÖLDÖN HÍRES
SAN AGUSTÍN-I FELVONULÁST
REKLÁMOZZÁK

Az édeskés, fehér cipóba apró, színes fejfigurákat sütnek, mely lehet fiú vagy lány, férfi vagy nő.

CALABERITÁK

A PIACOKON MÁZAS KERÁMIÁBÓL, A HELYI MŰVÉSZETI ISKOLA KAPUJÁN PEDIG A DIÁKOK KEZE MUNKÁJÁVAL KÉSZÜLT KOPONYAÁBRÁZOLÁSOK SORAKOZNAK

Mindenki színes kerámiából készült koponyákat rak a polcokra. A legkifinomultabbak a piacokon hatalmas gúlákban álló, cukorból készült, egyedi koponyaábrázolások.



kevert távolságtartással nézzük. Kevesen vannak, akik koponyákkal díszítik fel otthonaikat... Nos, Mexikóban épp ellenkezőleg: ilyenkor mindenki színes kerámiából készült koponyákat rak a polcokra. A legkifinomultabbak a piacokon hatalmas gúlákban álló, cukorból készült, egyedi koponyaábrázolások. Ezekből sokan névre szóló példányt rendelnek, de emellett látni fából, a híres fekete mázas barro negro kerámiából, magyarkból vagy épp csokoládéból készített darabokat is.

A koponyakultusz már évezredek óta jelen van, de a modern időkben José Guadalupe Posada 1910–1913 között készült rézkarca, az eredetileg gúnyrajznak indult La Calavera Catrina (Az Elegáns Koponya) vált a szimbólumok alapjává. (No meg a rengetegféle arcfestés: ahogy közeledik a hónap vége, úgy sűrűsödik az utcákon a fél vagy egész arcukat kifestett emberek áradata...)

VIRÁGZÓ OLTÁROK

Aztán október utolsó napjaiban előzőnli a piacokat a cempasúchil, azaz a körömvirág jellegzetes narancssárga virága. Ez a halottak virága, az oltárok egyik központi eleme. Hatalmas kupacokban sorakozik úton-útfélen. A virág az azték időktől fogva központi szerepet játszik a rituálékban, hiszen a Napisten, Tonatiuh jelképe is.

Az ősi azték mítosz szerint egy fiatal szerelmespár, Xóchitl és Huitzilin gyakran kirándult egy közeli hegytetőre, ahol virágokat áldoztak Tonatiuhnak. Amikor aztán háború tört ki, Huitzilin csatlakozott a sereghez, és elesett. A megtört Xóchitl még egyszer, utoljára felmászott a hegytetőre, és könyörgött a Napistenhez, hogy újra láthassa párját. Mivel Tonatiuh megkedvelte a lányt, egy meleg napsugarat küldött felé, és gyönyörű, aranyszínű virággá változtatta – ez a cempasúchil, azték jelentése szerint a húszszirmú virág. Ezt hamarosan meglátogatta egy kolibri, aki nem volt más, mint a madár formájában újjászületett Huitzilin...

A virág az azték időktől fogva központi szerepet játszik a rituálékban, hiszen a Napisten, Tonatiuh jelképe is.

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
AMBRUS GERGELY

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU



KERESZT A FÖLDÖN

A MAZUNTEI ISKOLÁBAN OKTÓBER 31-ÉN NINCS TANÍTÁS: MINDENKI AZ OSZTÁLYONKÉNT ÁLLÍTOTT OLTÁROKAT CSINOSÍTJA, NAGY MŰGONDDAL



Október 30-án este Mazunteban, a Csendes-óceán partján fekvő kis halászfaluban már mindenki nagyban készülődik az ünnepre. Pablo, a

helyi pék éjt nappallá téve süti a Pan de Muertót, miközben patakokban folyik róla az izzadság. A házak előtt nagy kupacokban virít a körömvirág, pálmalevelek és cukornádrudak sorakoznak, készen az alkotásra. Az oltár keretét a pálmalevelekből és cukornádból készített, íves kapu adja; a hiedelem szerint ezen keresztül érkeznek vissza a lelkek. Az íven belül polcok sorakoznak: felül a

halottakra emlékeztető kis koponyák, díszek, fényképek, emléktárgyak. Alatta a nekik szánt ajándékok, az ofrenda: az elhunytak kedvenc itala, dohányja, gyümölcse, étele, kedvenc fogásai, egy pohár víz és persze az elmaradhatatlan halotti kenyér. Néha még szappant és törülközőt is kikészítenek, hogy a visszatérők le tudják mosni az út porát. Az oltárt virágok tömkelege, gyertyák és mécsesek, valamint a jellegzetes illatú copal fagyantafüstölők teszik teljessé. Semmiből sincs azonban négy darab, hiszen a helyi babona szerint ez a szám a rossz szellemekhez köthető. Az oltár az ünnep központi eleme: nem ritka, hogy szegényebb családok akár egyhavi bevételüket is ennek díszítésére áldozzák!

Néha még szappant és törülközőt is kikészítenek, hogy a visszatérők le tudják mosni az út porát.

CSENDES ELŐKÉSZÜLET

A CEMPASÚCHIL, AZAZ A KÖRÖMVIRÁG NARANCSSÁRGA KUPACÁBÓL KÉSZÜL AZ OLTÁR ÍVES KAPUJA A MAZUNTEI REYES MALDONADO CSALÁD OTTHONÁBAN



MEGNYÍLIK A KAPU

Egy platós teherautóra felkérérdzkedve elindulok, hogy a Sierra Madre dzsungellel borított hegyein átkelve estére Oaxaca városába érkezzek. Itt, a Valles Centrales, azaz a Középső Völgy központi részén a legérdekesebbek a szertartások. Megérkezve azonnal beleszökkenek a forgatag közepébe. Akár egy nyüzsgő hangyaboly: mindenütt zenészek, szentek figuráit hordozó menetek, felvonulások, táncoló, démoni jelmezesek. Szinte minden arc kifestett: a Zocalón, azaz a katedrális melletti főtéren 20 pesóért hamar átvarázsolnak bárkit a túlvilágról érkezett szellemmé vagy angyallá. Árusok sokasága próbál rám sózni petárdát, maszkot, gyertyát, illetve az elmaradhatatlan cukorkoponyát. Én inkább a már jól bevált chapulínest, azaz a pirított szöcskét választom esti eledelnek, és a nyüzsgésből nyugalmat remélve a Xoxocotláni temető felé veszem az irányt.

Édes-szomorú hangulat fogad. Minden sír feldíszítve, a családok – akár egy pikniken – étellel és itallal készülnek, és persze a gitárt sem hagyják otthon. Történeteket mesélnek a halottakról, adomáznak és énekelnek, az arra járókat pedig az elhunyt egészségére meginvitálják egy kupica agave-pálinkára. Itt van a város apraja-nagyja, millió gyertya lobog,

TÜKÖRCSEREPES JELMEZESEK

A HÍRES SAN AGUSTÍN-I MUERTEADA, AZAZ HALOTTI FELVONULÁS FŐ SZTÁRJAI AZ ÜVEGCSEREPEKKEL FELDISZÍTETT TÁNCOSOK. AZ EGÉSZ ÉVBEN KÉSZÍTETT, CSINOSÍTOTT, AKÁR 10 KG SÚLYÚ JELMEZ VISELÉSE NAGY MEGTISZTELTEZÉS

Akár egy nyüzsgő hangyaboly: mindenütt zenészek, szentek figuráit hordozó menetek, felvonulások, táncoló, démoni jelmezesek.

HORROR ÉS HARMÓNIA

KI-KI VÉRMÉRSÉKLETÉNEK MEGFELELŐ JELMEZT ÖLT AZ ESTI FIESZTÁRA. A GYENGÉBB IDEGZETŰEKNEK NEM ÁRT ÓVATOSNAK LENNI!

A háziasszony az elhunyt kedvenc ételét készíti el, az asztalra teríték kerül, mindenki számára, akire megemlékeznek.

a túlvilági lelkeknek utat mutatva. Hamar beszélgetésbe elegyedek Ramírez Hernándezzel, aki barátaival együtt épp felesége sírjánál éneklí kedvenc énekeit. Egész éjszaka járják a családhoz tartozó sírokat, nosztalgiával idézve vissza a szép emlékeket, és aztán együtt nótáznak és koccintanak az elhunytak tisztelőtére...

A hagyomány szerint október 31-én éjfélkor megnyílik a Mennyek Kapuja. Elsőként a gyermekek érkeznek: november 1-je az ő napjuk, a Día de los Angelitos, az Angyalkák Napja. A háziasszony az elhunyt kedvenc ételét készíti el, az asztalra teríték kerül, mindenki számára, akire megemlékeznek. Másnap, november 2-án, a Día de los Muertoson a felnőttek tesznek látogatást. Újfént megismétlődik az előző napi rituálé, a felnőttek kedvenc italát is beszerzik, és az oltárra helyezik. A nosztalgikus hangulatból azonban hamar kiragad minket az utca zaja! Este indul ugyanis a Muerteada, a felvonulás. Elöl a rezesbanda, mögöttük pedig a rémisztő jelmezbe öltözött táncosok, akik hajnalig pörögnek, és szinte önkívületbe esve teremtik meg a túlvilággal a kapcsolatot – akárcsak az évezredes indián ünnepek idején. A leghíresebb felvonulás az Etna vidéki, ide indulok hát.

TÁNC AZ ÖNKÍVÜLETIG

San Agustín Etna jellegzetes, poros, eldugott kis falu a hegyek lábánál. Az év 355 napján nem sok minden történik. Késő délután érkezem. A javarészt bádoviskók között csak a szél füttyül. Sehol egy lélek. Aztán egyszer csak a távolból trombitaszó érkezik. Megindulok a zene irányába, utolsó mentsváram felé. Egy viskó udvarába lépve a San Agustín-i bandába futok: a fúvószenekar tagjai gyakorolnak, körben a családok, kutyák, tyúkok. Leültetnek, kezembe nyomnak egy sört, elélem kerül egy tál étel. Büszkén mutogatják a ház oltárát: persze nyilatkoznom kell, hogy még sosem láttam ennél szebbet. A társaság közepontjában a nagy tiszteletű zenészek. Nem véletlenül: ma ők a sztárok, a helyi hősök, akik egész éjszaka menetelni fognak, hogy aztán reggel a két szomszédos falu, San José és Vista Hermosa rezesbandájával és jelmezesével versenyre kelve eldöntsék, melyik comparsa bizonyul idén a legjobbnak.

Amint a Nap lemegy, a banda megvacsorázik, majd a bábáskodóknak is jut egy kondér leves. Egy pillanatra csöndbe borul az udvar: mindenki magába mélyed, és a szeretteire gondol. Amikor aztán leteszik a kanalakat,

Egy pillanatra csöndbe borul az udvar: mindenki magába mélyed, és a szeretteire gondol. Amikor aztán leteszik a kanalakat, beindul a muzsika!

FÁRADHATATLANUL

A MENET BEJÁRJA AZ EGÉSZ FALUT, HAJNALHASADTÁIG RÓVA AZ UTCÁKAT, KÖVETVE A ZENEKART ÉS A PETÁRDÁSOKAT

A hiedelem szerint a csengők hangja utat mutat a szellemeknek, míg a tükrök és ijesztő jelmezek távol tartják a boszorkányokat.

A KÖR KÖZEPÉN

A REZESBANDA ELSŐ SZÁMA A VEZETŐNEK SZÓL, AKI LEVETT KALAPPAL, MEGILLETŐDVE INDÍTJA ÚTJÁRA A ZENÉSZEKET

beindul a muzsika! Az első dal a banda vezetőjének szól. Miután áldását adja a társaságra, indulhat a felvonulás!

Elöl egy petárdákkal bőségesen felszerelt fickó halad, aki pár percenként fellő egy rakétát – messziről is lehet látni, hol járunk épp. A házak kapujában jelmezesek, gyerekek, kíváncsi bábáskodók várakoznak – amint odaérünk, mind csatlakoznak hozzánk, így hamarosan már több ezer ember halad a zene után. Elöl a comparsa: a zenészek és a legdíszesebb jelmezesek. Itt igazi hús-vér szaga van az ünnepnek. És ezt most ne képletesen értsük, hiszen sok táncos igazi vérrel keni be magát, vagy kezében épp egy friss disznószívvel hadonászik önkívületben, mások különféle szörnyeknek öltöznek, de még a gyerekek is többkilós jelmezsodákban haladnak – tükröcserepekből, csengőkből, állatszarkakból, bundákból összehozva! A hiedelem szerint a csengők hangja utat mutat a szellemeknek, míg a tükrök és ijesztő jelmezek távol tartják a boszorkányokat. Távoli, durva rokona ez a mi busójárásunknak.

A menet ellátogat a temetőbe, a templomhoz, a főtérre, a nagyobb házakhoz. Inni és enni kapnak, hogy újult erővel bírják reggelig. A rövid,



csendes időszakok alatt pedig a jelmezesek ironikus vagy gúnyos jeleneteket játszanak el a helyiek életéből. Persze e szünetekben a helyiek többsége inkább a sörösbódék felé veszi az irányt. Aztán egy újabb petárdarobbanás, és indulhat újra a tánc! Pörgő tűzijátékok, petárdák, visító sípok, kereplők, mindenütt félelmetes, maszkos emberek, vagy épp pikk dámára festett lányok. Lassan mindenkit magába szippant a hangulat, a fülsértő muzsika már az ereinkben lüktet, és így megy ez mindenkivel hajnalhasadtáig.



CATRINÁK

NOVEMBER 2-ÁN REGGEL MÁR CSAK A PAPIRMASÉ
CSONTVÁZAK NÉZELŐDNEK AZ UTCÁN

A barátságos versenyt reggelre természetesen San Agustín nyeri: egy egész éven át ugrathatják szomszédjaikat, hogy már megint jobbnak bizonyultak náluk! A fáradt tömeg szétszéled, mindenki sajnó lábbal és dobhártyával indul útnak. Visszakeveredek Oaxaca városába, és annyi időm még épp akad, hogy beugorjak a helyi múzeumba. Egy díszes sírleletet keresek, amelyet 1931-ben talált Alfonso Caso expedíciója a közeli Monte Albán hegyen, ahol i. e. 500–i. sz. 1000 között Mezoamerika egyik legnagyobb államának vallási központja állt. A sír egy arisztokrataház belső udvara alatt húzódott, és valószínűleg szentélyként szolgált.

A különféle ékszerek, tálak, fémtárgyak között végighaladva, a terem végén megpillantom azt, amiért jöttem: egy másfél évezredes, türkizmozaikkal bevont miztékoponyát, szeme és orra helyén márványberakásokkal. Kérdő tekintettel néz körbe, értetlenül szemléli a mai világot. Sok minden változott a szentélybe kerülése óta: vallások, kultúrák, civilizációk tűntek fel és buktak el. Mégis, egy- valami örök: a természet körforgása, az élők és holtak ősi kapcsolata, az elmúltak emlékének ápolása és ünneplése, amely különös, sokszínű és egyedi harmóniát teremt e misztikus, távoli vidéken.



A MONTE ALBÁN-I 7. SZÁMÚ SÍRLELET TÜRKIZZEL
BORÍTOTT KOPONYÁJA



AMBRUS GERGELY
MATEMATIKUS, BARLANGÁSZ, FOTÓS.
KEDVENC TÉMÁI A FÖLD ALATTI
VILÁG, AZ EXPEDÍCIÓK, ILLETVE
A TÁVOLI KULTÚRÁK BEMUTATÁSA

A CIKK ELKÉSZÜLÉSÉT A CANON MAGYARORSZÁG TÁMOGATTA

25 SZIGET
ISLAND OF FREEDOM

2017. AUGUSZTUS 9-16.
BUDAPEST

A→Z **THE CHAINSMOKERS** ★ **KASABIAN**
MACKLEMORE & RYAN LEWIS
MAJOR LAZER ★ **P!NK** ★ **WIZ KHALIFA**
END SHOW WITH **DIMITRI VEGAS & LIKE MIKE**
FLUME ★ **PJ HARVEY** ★ **ALT-J** ★ **BIFFY CLYRO** ★ **RITA ORA**
INTERPOL ★ **TWO DOOR CINEMA CLUB** ★ **BILLY TALENT**
BIRDY ★ **JAMIE CULLUM** ★ **RUDIMENTAL LIVE**
THE KILLS ★ **TOM ODELL** ★ **CLEAN BANDIT** ★ **GEORGE EZRA**
METRONOMY ★ **STEVE AOKI** ★ **THE NAKED AND FAMOUS**
BREAKING BENJAMIN ★ **WHITE LIES** ★ **THE VACCINES**
MANDO DIAO ★ **THE PRETTY RECKLESS** ★ **NERVO** ★ **BAD RELIGION**
★ **ANNE-MARIE** ★ **DJ SHADOW** ★ **MAC DEMARCO** ★ **ALEX CLARE**
DANNY BROWN ★ **CRYSTAL FIGHTERS** ★ **VINCE STAPLES**
PAUL VAN DYK ★ **KENSINGTON** ★ **COURTEENERS** ★ **OH WONDER**
★ **LENINGRAD** ★ **GORAN BREGOVIĆ** ★ **THE KLEZMATIC**
W&W ★ **OLIVER HELDENS** ★ **GTA** ★ **FRITZ KALKBRENNER**
ANDY C ★ **BASSJACKERS** ★ **WATSKY** ★ **CASHMERE CAT**
ALLAH-LAS ★ **JAGWAR MA** ★ **THE STRYPES** ★ **NOTHING BUT THIEVES**
BEAR'S DEN ★ **DUBIOZA KOLEKTIV** ★ **CHEF'SPECIAL** ★ **DE STAAT**
BAKERMAT ★ **VALENTINO KHAN** ★ **GUSGUS** ★ **ELECTRO RUMBAIAO**
ÉS MÉG SOKAN MÁSKOK...

WWW.SZIGET.HU ★ WWW.FACEBOOK.COM/SZIGETFESTIVAL